

De uitspraak van Franstalige CLIL- leerders van het Nederlands

Laurine Vanackere, UCLouvain

Marie Van Pee, UCLouvain

Philippe Hiligsmann, UCLouvain

Laurent Rasier, ULg

Inleiding

- Twee vormen van vreemdetalenonderwijs in Franstalig België
 - Traditioneel vreemdetalenonderwijs
 - Immersie-onderwijs of CLIL (Content and Language Integrated Learning)
 - CLIL = onderwijsvorm waarbij een deel van het curriculum (zaakvakken als biologie, wiskunde, geschiedenis) in een vreemde taal wordt aangeboden
(Zie o.a. Do Coyle e.a. 2010 voor een stand van zaken op Europees niveau)
 - Lange geschiedenis in Canada (invoering in de jaren 1960), recenter verschijnsel in Franstalig België (eerste experiment aan het Lycée de Waha te Luik in 1989, Decreet in 1998)
 - Groot succes (alle onderwijsniveaus samen): ± 300 scholen, ± 30.000 leerlingen
- Methodologische en organisatorische verschillen

Inleiding

Traditioneel onderwijs

- **Beginleeftijd:**
 - Eind lager onderwijs, begin middelbaar onderwijs
- **Aantal lesuren:**
 - 2u/week in het 5de-6de jaar LO
 - 4u/week (LM1, LM2) in het MP
- **Profiel lesgevers:**
 - Meestal niet-moedertaalsprekers met een specifieke (didactische) opleiding
- **Methode:**
 - Communicatieve benadering met nadruk op vaardigheden (eerder dan kennis)
- **Doel:**
 - Functionele tweetaligheid (B1)

Immersie-onderwijs (CLIL)

- **Beginleeftijd:**
 - Kleuterschool, lager onderwijs, middelbaar onderwijs
- **Aantal lesuren:**
 - 50 à 75% van het curriculum in T2
 - Vroege tgv. late immersie
- **Profiel lesgevers:**
 - Moedertaalsprekers (zakkvakken) en/of niet-moedertaalsprekers (Frans, ondersteuning T2)
- **Methode:**
 - Afwisseling lessen in T2 (zaakvakken) en T1 + traditionele T2-les ter ondersteuning
- **Doelen:**
 - T2: additieve tweetaligheid
 - Zaakvakken: cf. traditionele programma's

Inleiding

- Resultaten immersie-onderwijs: zeer positief

Questions de recherche	Résultats généraux	Remarques
Connaissance de la langue cible	De bien à très bien	Surtout au niveau pragmatique
L'influence sur la langue maternelle	On ne constate pas d'influences négatives.	L'influence est souvent très positive surtout quand on commence très jeune.
Connaissance de la matière	Cette influence semble positive.	Les résultats semblent un peu mieux au niveau des écoles primaires qu'au niveau secondaire.
Les influences sur les attitudes et la motivation	Très positive	Aussi positif chez les adultes
Les effets au niveau cognitif	Remarquablement positif	Surtout en primaire mais peu d'études au niveau secondaire
L'influence sur le cerveau	L'organisation du cerveau semble différente chez les bilingues et les monolingues.	Par conséquent cela s'applique aussi aux élèves EMILE.

Uit: Van de Craen, Mondt, Ceuleers & Migom (2010: 132); zie ook Lyster (2007)

Inleiding

- Resultaten qua T2-beheersing (Bruton 2011, Ruiz de Zarobe 2011, Seikkula-Leino 2007, Bui e.a. 2014):
 - Receptieve vaardigheden: (near-)nativelike
 - Productieve vaardigheden:
 - Algemene beoordeling: vlotter, durven meer
 - Formele aspecten: blijven voor problemen zorgen

Onderzoeksvragen

- Formele taalbeheersing van Franstalige CLIL-leerders van het Nederlands (in vergelijking met niet-CLIL-leerders)
 - Onderzoek naar twee fonologische variabelen waarvan bekend is dat ze moeilijk zijn voor Franstaligen:
 - Segmenteel niveau: stemassimilatie (Vanackere 2015; zie ook Baelen 2011 en Baelen, Hilgsmann & Rasier 2008)
 - Prosodisch niveau: zinsaccent (Van Pee 2015; zie ook Rasier 2006 en verder Bui e.a. 2015 en Rasier e.a. 2015 ivm klemtoon)
- Hypothese van Dalton Puffer (2008: 5, 2011: 187) dat CLIL geen of nauwelijks invloed heeft op uitspraak
 - Juist?
 - Verschillen/overeenkomsten qua types fouten?
 - Verschil tussen segmentele en prosodische variabelen?

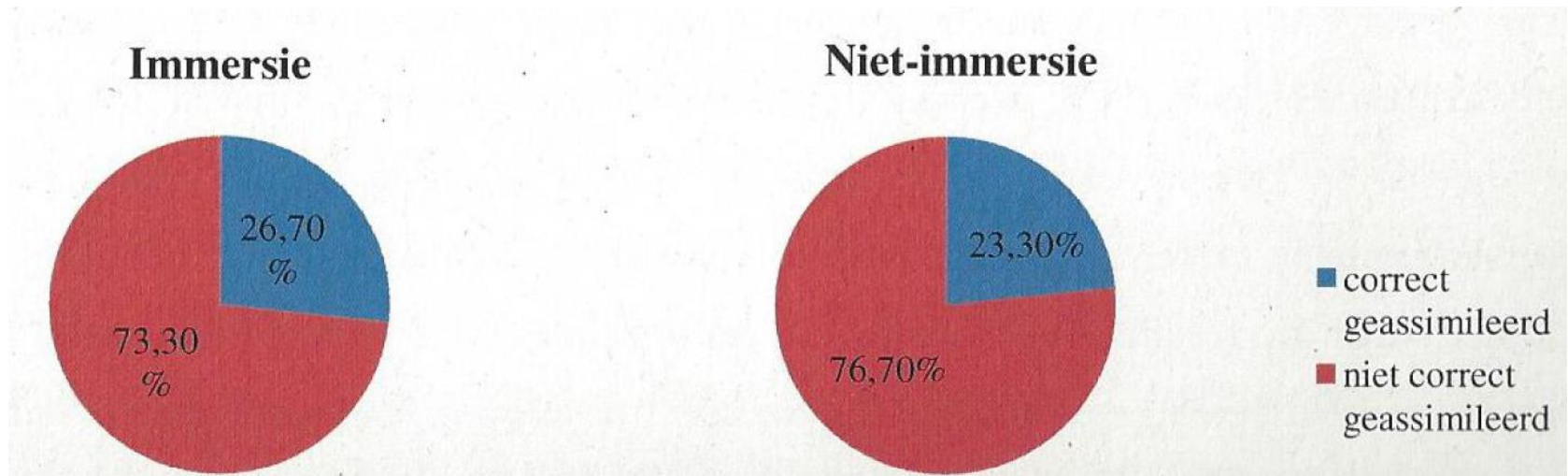
Stemassimilatie: methode

- Progressieve stemassimilatie in klankencombinaties van het type: /f, γ, k, p, s, t, v, X, z/ + /γ, v, z/ → 2 stemloze medeklinkers
 - De cheffgiet citroensap over de vis
 - De prinsessvist een boek uit haar tas
 - Het schippzit in Antwerpen vast
- Proefpersonen
 - 31 leerlingen (18 niet-CLIL, 13 CLIL), 6de jaar MO, Nederlands als eerste vreemde taal, 17-19 jaar oud, Frans als T1
 - Selectie van 20 leerlingen (10 niet-CLIL, 10 CLIL) op basis van een niveau-toets (dictee, cloze-test, woordenschat) op B2-niveau

Stemassimilatie: methode

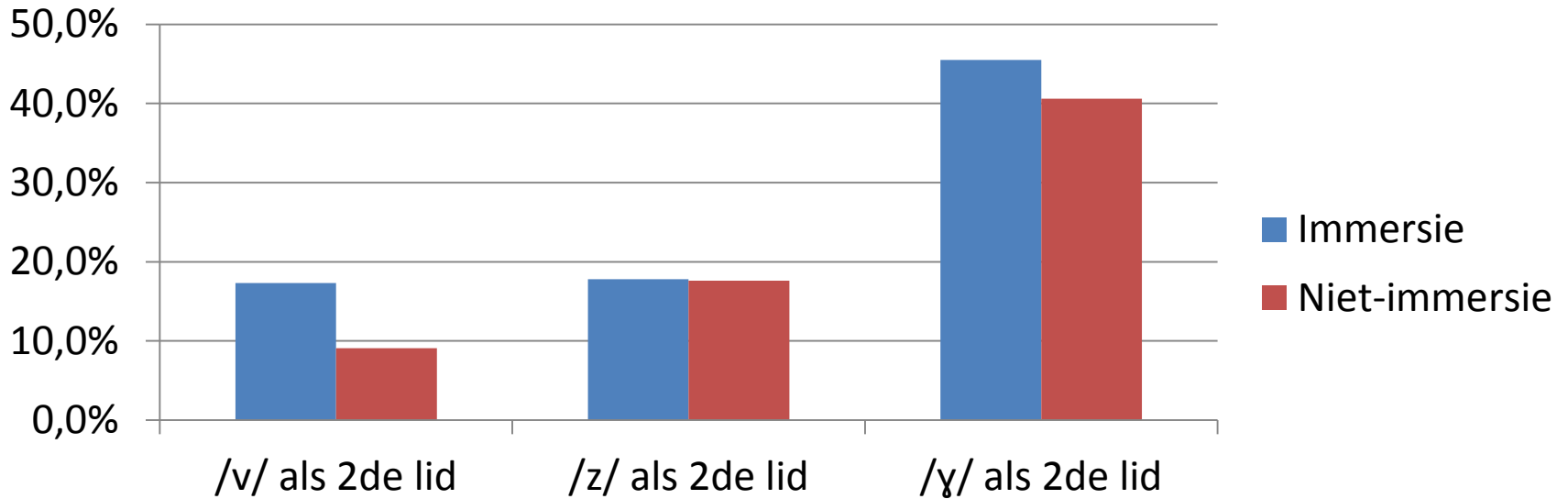
- Shadowing-experiment (Baelen 2011)
 - De leerder herhaalt de zin die hij via een koptelefoon hoort maar waarin de doelklanken door ruis zijn gemaskeerd
 - 9 x 3 klanken = 27 combinaties die ingebed zijn in draagzinnen waarbij de assimilatie steeds tussen het onderwerp en de PV plaatsvindt (= sandhi)
- Identificatie assimilatiegevallen
 - Auditief + controle in *Praat* (= inspectie F0-curve)
- Verwachtingen
 - Geen verschil tussen CLIL en niet-CLIL-leerders (Dalton Puffer 2008, 2011)
 - Negatieve transfer: regressieve ipv progressieve assimilatie
 - Invloed van het type combinatie: $y < z < v$ als tweede lid (Baelen 2011)

Stemassimilatie: resultaten

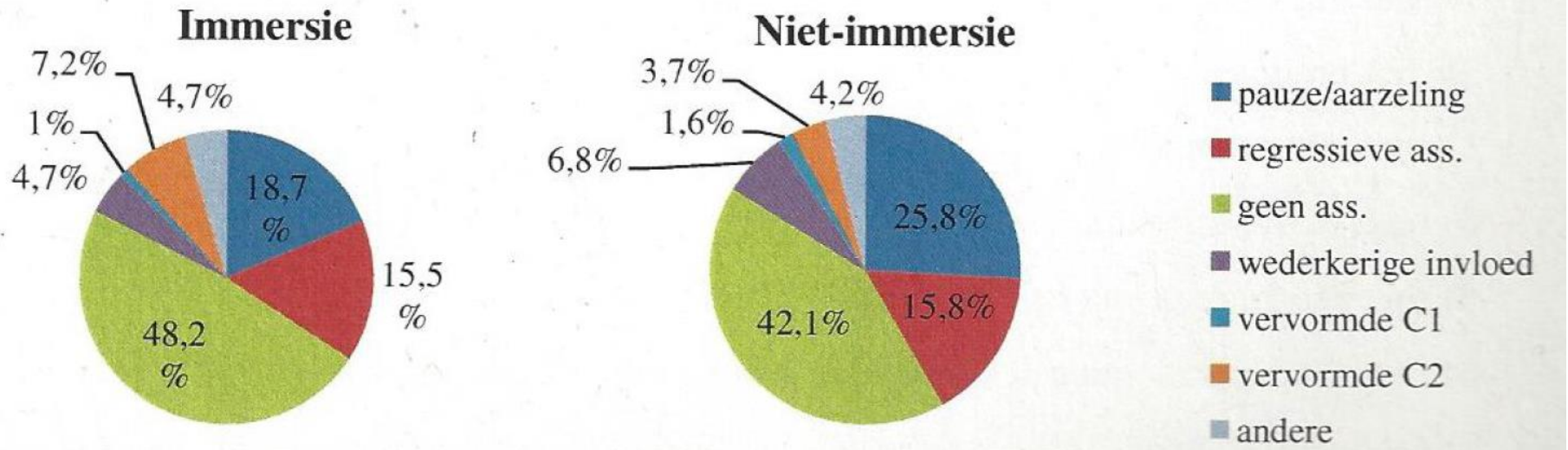
- Net iets meer correcte vormen bij de CLIL- dan bij de niet-CLIL-leerders maar geen significant verschil
 - De progressieve stemassimilatie is moeilijk voor beide groepen leerlingen

Stemassimilatie: resultaten

- Hiërarchie « $y < z < v$ als tweede lid » klopt voor beide groepen
 - iets betere resultaten voor /y/ en /v/ voor de CLIL-leerders dan voor de niet-CLIL-leerders (/y/: 45,5% tgv. 40,6%); /v/: 17,3% tgv. 9,1%).
- Hetzelfde algemene schema maar met een toch iets andere verdeling van de fouten

Stemassimilatie: resultaten

- Drie grote foutencategorieën:
 - Hypercorrectie (48% resp. 42%): de leerders spreken de doelwoorden overeenkomstig de grafie uit en passen geen assimilatie toe.
 - Negatieve transfer (15,5% resp. 16%): de leerders assimileren regressief in plaats van progressief.
 - Vlotheid (19% resp. 26%): de leerders lassen tussen te assimileren klanken een pauze in.
- In tegenstelling tot de hypothese blijkt transfer in geen van de twee groepen de voornaamste foutenoorzaak.

Tussentijdse synthese

- Geen significant performanceverschil tussen beide groepen:
 - De progressieve stemassimilatie is moeilijk voor beide groepen (ca. 27% tgv. ca. 23% correcte vormen)
 - Dezelfde hiërarchie in termen van moeilijke klankencombinaties: $y < z < v$ als tweede lid
 - /y/ en /v/ zijn iets makkelijker voor CLIL-leerders dan voor niet-CLIL-leerders
 - Dezelfde « top drie » van belangrijke foutenoorzaken in beide groepen
 - Hypercorrectie: iets frequenter bij CLIL-leerders dan bij niet-CLIL-leerders (48% tgv. 42%)
 - Negatieve transfer: dezelfde proportie (15,5% tgv. ca. 16%)
 - Vlotheid: iets frequenter bij niet-CLIL-leerders dan bij CLIL-leerders (ca. 26% tgv. ca. 19%)
- Al met al suggereren de gegevens over de progressieve stemassimilatie dat de hypothese van Dalton Puffer (2008, 2011) klopt

Zinsaccent: methode

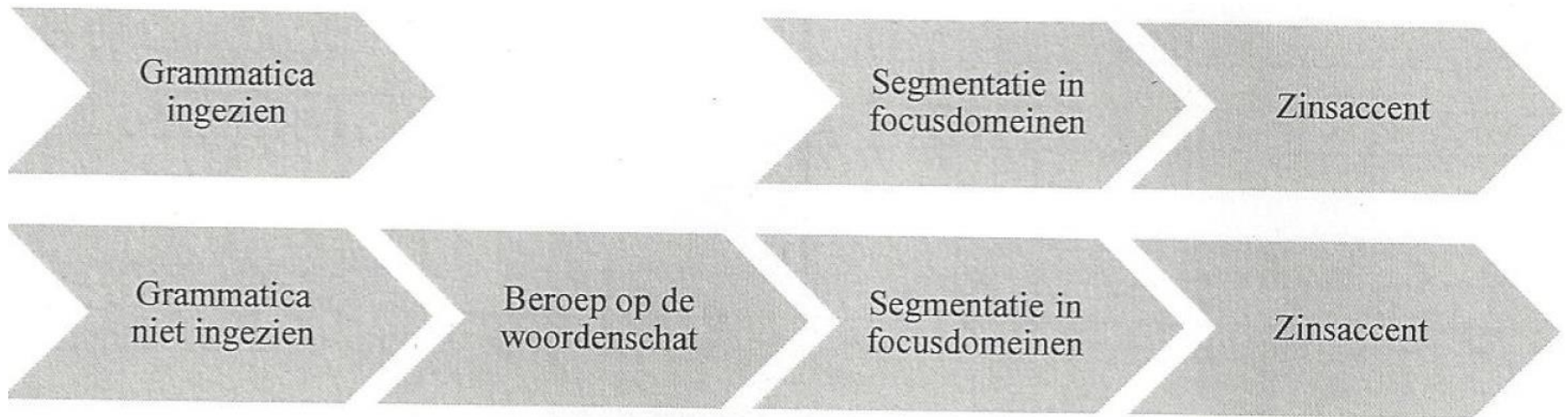
- Proefpersonen
 - 25 leerlingen (16 niet-CLIL, 9 CLIL), 5de jaar MO, Nederlands als eerste vreemde taal, 16-17 jaar oud, Frans als T1
 - Selectie op basis van een sociolinguïstische vragenlijst
- Reeks uitspraaktoetsen waarbij het zinsaccent centraal stond
 - Receptieve tests: identificatie van geaccentueerde woorden in authentieke teksten
 - Productieve tests: voorleestaak (losse zinnen, tekst), beschrijving van plaatjes, gesprek
- Verwachtingen
 - Geen verschil tussen CLIL en niet-CLIL-leerders (Dalton Puffer 2008, 2011)
 - Receptief ≠ productief
 - Invloed van het type taak op de kwaliteit van de productie

Zinsaccent: resultaten

- Perceptie van zinsaccent:
 - Eerder onderzoek (Rasier 2012): moeilijk te percipiëren, invloed van de T1 (finaal patroon)
 - Van Pee (2015): identificatie van het geaccentueerde woord lukt over het algemeen wél, CLIL-leerders > niet-CLIL-leerders
- Productie van zinsaccent (beschrijving plaatjes):
 - Eerder onderzoek (Rasier 2006, 2010): vast patroon ongeacht de informatie waarde van de woorden (frasefinaal, meestal in combinatie met een frase-initiaal accent, cf. Franse « arc accentuel »), pauzes
 - Van Pee (2015): dezelfde patronen als in eerder onderzoek (dubbel accent) maar meer variatie bij CLIL-leerders, pauzes (vooral bij niet-CLIL-leerders)
- Invloed van het type taak
 - Perceptie > productie (beide groepen)
 - Productie: geen (groot) verschil bij CLIL-leerders, meer moeilijkheden in meer spontane taken (gesprek) en in taken waar de context een belangrijke rol speelt (tekst voorlezen) dan in meer « gesloten » taken (losse zinnen voorlezen)
- Link tussen kwaliteit van het zinsaccent en vlotheid (« fluency »)

Zinsaccent: resultaten

- Verschillende strategieën bij CLIL- en niet-CLIL-leerders om met het Nederlandse zinsaccent om te gaan (Van Pee 2015: 150):

Conclusie

- Resultaten van twee studies van fonologische variabelen bij CLIL- en niet-CLIL-leerders
 - Resultaten CLIL-leerders > niet-CLIL-leerders
 - Geen (near-)nativelike niveau, zowel segmenteel als prosodisch
- Meer aandacht voor vormkenmerken (iwb uitspraak)
 - Zelfs in een inputrijke omgeving worden die niet automatisch verworven

Bedankt voor jullie aandacht!

Laurine Vanackere, laurine.vanackere@student.uclouvain.be

Marie Van Pee, vanpee.marie@gmail.com

Philippe Hiligsmann, philippe.hiligsmann@uclouvain.be

Laurent Rasier, laurent.rasier@ulg.ac.be